

CZU: 615.12/.15:614.253.83

MALPRAXISUL FARMACEUTIC
ÎN VIZIUNEA FARMACIȘTILOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA

PHARMACEUTICAL MALPRACTICE
IN THE VIEW OF PHARMACISTS
FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Stela ADAUJI, Vladimir SAFTA, Valentina Buliga, Liliana Dogotari, Mihail Brumărel

Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova

Autor corespondent: stela.adauji@usmf.md

Abstract. It should be mentioned that the phenomenon of pharmaceutical malpractice is insufficiently studied, which conditions the decrease in the effectiveness of drug treatment of patients with various diseases and disorders. This article is dedicated to the study of the opinions of pharmacists from the Republic of Moldova regarding some aspects regarding the manifestation of pharmaceutical malpractice through community pharmacies.

Keywords: pharmacist questionnaires, medication errors, pharmaceutical malpractice.

Rezumat. Trebuie menționat faptul că fenomenul de malpraxis farmaceutic este studiat insuficient ceea ce condiționează micșorarea eficienței tratamentului medicamentos al pacienților cu diverse boli și de-reglări. Prezentul articol este dedicat studiului părerilor farmaciștilor din Republica Moldova referitoare la unele aspecte privind manifestarea malpraxisului farmaceutic prin farmaciile comunitare.

Cuvinte-cheie: chestionare farmaciști, erori de medicație, malpraxis farmaceutic.

INTRODUCERE

În literatura de specialitate nu au fost depistate lucrări științifice consacrate malpraxisului farmaceutic. În unele cazuri noțiunea de malpraxis farmaceutic se include în cea de malpraxis medico-farmaceutic sau pur medical.

Astfel, în România, malpraxisul se definește ca „eroarea profesională săvârșită în exercitarea actului medical sau medico-farmaceutic generatoare de prejudicii asupra pacientului, implicând răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice” [1].

Analiza cadrului legislativ național ce reglementează sistemul malpraxisului medical evidențiază lipsa legislației specifice care să stabilească și să reglementeze temeiurile, contextul și condițiile răspunderii civile medicale. Conceptul de malpraxis medical, în Republica Moldova, nu întrunește prevederile doctrinei și standardelor practicii internaționale, fiind incomplet definit de actele legislative în vigoare. În plus, există necorelarea, la nivel de lege, dintre tipurile de prejudicii generate asupra pacientului și conținutul raportului pacient – prestator de servicii de sănătate [2, 3, 4].

În conformitate cu art. 2 al Legii Republicii Moldova privind malpraxisul medical (Proiect de lege neadoptată), malpraxisul medical reprezintă eroarea profesională săvârșită de prestatorul serviciilor de sănătate prin acțiune sau inacțiune, din neglijență,

imprudență, ignoranță sau prin nerespectarea reglementărilor privind confidențialitatea, consimțământul și obligativitatea acordării serviciilor de sănătate, soldată cu producerea de prejudicii pacientului, care implică angajarea răspunderii civile. Această definiție este analogică cu definiția legală a malpraxisului, pe care o întâlnim în legislația României [5].

Malpraxisul farmaceutic ar putea fi definit ca totalitatea neconformităților admise de către medicul, farmacistul și consumatorul de medicamente în procesul de prescriere – eliberare – administrare a lor și care (neconformități), se răsfrâng negativ asupra sănătății consumatorului. Cu alte cuvinte, malpraxisul farmaceutic ar fi partea contrară, negativă a noțiunii privind utilizarea rațională a medicamentelor. Dar este evidentă necesitatea existenței reglementărilor sistemice ale responsabilităților juridice în caz de comitere a malpraxisului farmaceutic.

Având în vedere aspectele expuse mai sus, se evidențiază actualitatea unei cercetări științifice ample, sistemice privind argumentarea și implementarea pe larg a conceptului de malpraxis farmaceutic.

Malpraxisul farmaceutic este determinat de o serie de factori, printre care și erorile de medicație printre care o pondere esențială o au erorile de prescripție a medicamentelor în sistemul național de sănătate. În rezultatul analizei a 754 de rețete cu conținut de 1104 medicamente în ele s-au evidențiat 1872 erori, cele mai frecvente fiind: erori la denumi-

rea medicamentelor (22,54%, $I\hat{I}_{95} = 19,5575-25,5225$), erori în forma farmaceutică (16,97%, $I\hat{I}_{95} = 14,29-1,00$), lipsă de informații despre pacient (10,74%, $I\hat{I}_{95} = 8,53-12,95$), lipsă de informare despre medic (90,18%, $I\hat{I}_{95} = 87,87-92,48$) și erori în perioada de valabilitate a prescripției (87,93%, $I\hat{I}_{95} = 85,60-85,60$) etc. [6].

SCOPUL LUCRĂRII

Evidențierea părerilor farmaciștilor privind mal-

praxisul farmaceutic în farmaciile comunitare din Republica Moldova

MATERIAL ȘI METODE

Pentru realizarea scopului propus a fost utilizată ca metodă de cercetare chestionarea specialiștilor-farmaciști din farmaciile comunitare, conform chestionarului din Casetă.

Casetă

Chestionar

STIMATE FARMACIST!

La Catedra de farmacie sociala „Vasile Procopișin” se efectuează un studiu privitor la malpraxisul farmaceutic.

Vă rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos. MULȚUMIM anticipat pentru colaborare.

Vă garantăm anonimatul datelor prezentate

I. Partea generală

1. Indicați stagiul Dvs de muncă:
 mai puțin de 1 an, 1-5 ani, 5-10 ani, peste 10 ani;
2. Indicați funcția pe care o dețineți în farmacia comunitară:
 farmacist-diriginte, șef de filială, farmacist, asistent farmacist;
3. Indicați ce categorie de calificare profesională dețineți:
 superioară, prima, a doua, nu dețin;
4. Indicați locul amplasării farmaciei comunitare în care activați Dvs;
 mediul urban, mediul rural.

II. Parte specială

5. Se întâmplă adesea erori de prescriere a medicamentelor, cum ar fi doze incorecte sau medicamente prescrise greșit?
 da, des; da, rar; nu;
6. Marcați erorile întâlnite în prescrierea / recomandarea și administrarea medicamentelor:
 Nerespectarea regimului de dozare
 Intervale incorecte în administrarea medicamentelor
 Erori referitoare la calea de administrare
 Neconcordanța tratamentului cu diagnosticul
 Asocieri contraindicate și incompatibilități
 Asocieri periculoase de medicamente
 Altele
7. Se întâlnesc frecvent situații în care pacienții omit administrarea unor doze de medicamente?
 Da, Nu
8. Se simte frecvent nevoia de a clarifica prescripțiile medicale cu medicul pentru evitarea erorilor?
 Da, Nu
9. Există resurse și materiale de informare pentru pacienți în farmacie privind prevenirea malpraxisului?
 Da, Nu
10. Există proceduri-standard clare pentru confirmarea problemelor de sănătate ale pacienților înainte de eliberarea medicamentelor?
 Da, Nu
11. Ați fost instruit în timpul stagiului de muncă în farmacie cu privire la aspectele juridice și

În total au fost distribuite peste 200 chestionare, însă au fost recepționate 158 completate de farmaciști – practicieni din farmaciile comunitare.

Marea majoritate a farmaciștilor-corespondenți - 136 (86,07%) activează în farmaciile comunitare din mediul urban și respectiv 22 (13,93%) - din mediu rural.

În figura 1 sunt prezentate datele privind stagiul general de muncă a respondenților; ponderea cea mai mare (de 68%) fiind a farmaciștilor cu stagiul de peste 10 ani.

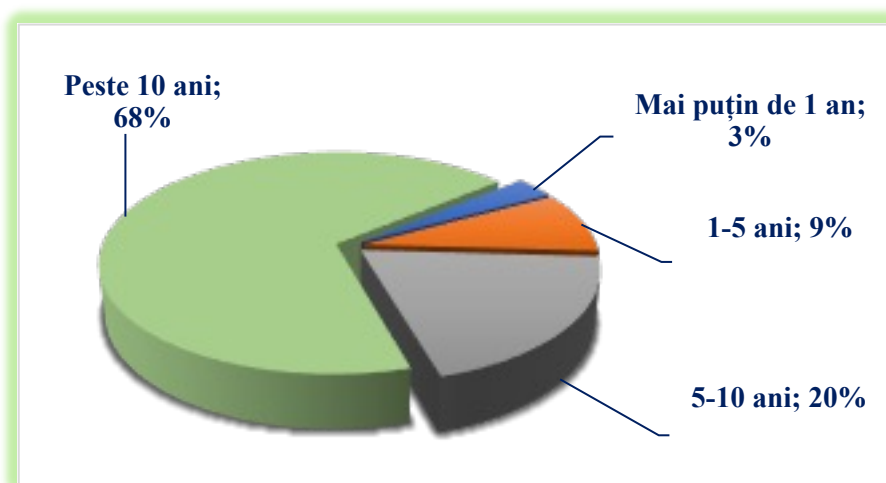

Figura 1. Repartizarea farmaciștilor - respondenți după stagiul de muncă

Datele privind funcțiile deținute de către farmaciștii-respondenți precum și categoriile de calificare profesională pe care le posedă, sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Repartizarea respondenților după funcțiile și categoriile profesionale

Funcția	Numărul		Categoria profesională							
	Abs.	%	Fără categorie		a II-a		I-a		superioară	
			Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Farmacist diriginte	50	31,65	1	0,63	7	4,43	9	5,70	33	20,89
Șef de filială	59	37,34	7	4,43	14	8,86	13	8,23	25	15,82
Farmacist	49	31,01	18	11,39	11	6,96	10	6,33	10	6,33
Total	158	100,00	26	16,45	32	20,25	32	20,24	68	43,04

Conform datelor din tabelul 1 categoria superioară este deținută preponderent de farmaciștii-diriginți în număr de 33 (20,89%), urmată de șefii de filială – 25 (15,82%) și de farmaciști – 10 (6,33%). Totodată trebuie menționat faptul că 132 (83,55%) din numărul total de respondenți dețin categorie de calificare.

Astfel, rezultatele analizei părții generale a chestionarului, mărturisesc despre gradul înalt de competență profesională a farmaciștilor selecțai pentru realizarea studiului.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Conform părerilor respondenților-farmaciiști, erorile de prescriere/recomandare și administrare a medicamentelor (parte componentă a malpraxisului farmaceutic) se întâlnesc după cum urmează:

- da, se întâlnesc – 70,25% ($I\hat{I}_{95} = 74,00-66,50$);
- da, se întâlnesc rar – 8,2% ($I\hat{I}_{95} = 11,98-4,48$);
- nu, nu se întâlnesc – 21,5% ($I\hat{I}_{95} = 25,27-17,77$).

Tipurile erorilor întâlnite și menționate de respondenți sunt prezentate în figura 2.

Cele mai frecvente erori țin de nerespectarea regimului de dozare – 52 menționări (32,91%, $I\hat{I}_{95} =$

37,18-28,64), urmat de nerespectarea intervalelor în administrarea medicamentelor – 36 (22,78%, $I\hat{I}_{95} = 27,05-18,51$), calea de administrare a medicamentelor – 18 (11,39%, $I\hat{I}_{95} = 15,66-7,12$), neconcordanța tratamentului cu diagnosticul – 14 (8,86%, $I\hat{I}_{95} = 13,13-4,59$), asocieri contraindicate și incompatibilități – 12 (7,60%, $I\hat{I}_{95} = 9,77-5,42$) și asocieri periculoase – 6 (3,80%, $I\hat{I}_{95} = 5,98-5,42$), alte erori menționate de respondenți – 20 (12,66%, $I\hat{I}_{95} = 14,84-10,48$).

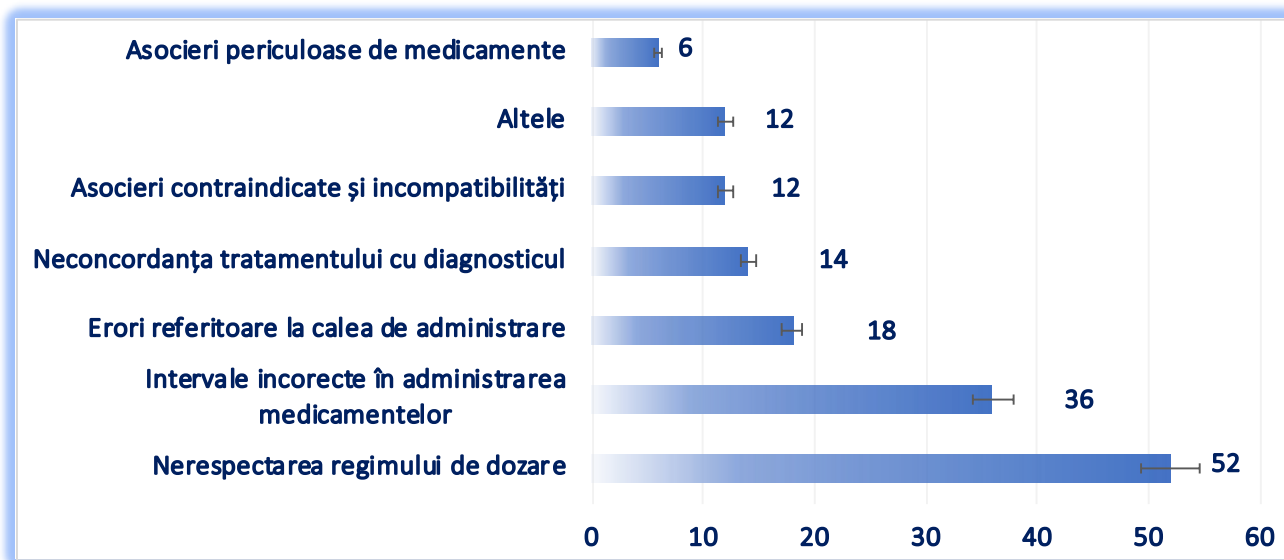

Figura 2. Tipurile de erori ale prescripției și administrării medicamentelor menționate de respondenții-farmacisti (%)

Una dintre cele mai frecvente erori ale procesului de medicație menționate de către farmaciștii-respondenți este omiterea administrării medicamentelor de către consumatori. Astfel, din numărul total de respondenți – 120 sau 75,95% ($I\hat{I}_{95} = 82,61-69,29$) au menționat faptul că în activitatea lor întâlnesc frecvent cazuri de omitere de către pacienți a administrării dozelor de medicamente prescrise/ recomandate de către specialiștii medici sau/și farmaciști. Doar 38 dintre respondenți sau 24,05% ($I\hat{I}_{95} = 30,71-17,39$) au comunicat despre absența cazurilor de omitere a administrării dozelor de medicamente prescrise / recomandate.

La fel majoritatea respondenților (68,4%, $I\hat{I}_{95} = 75,61-61,10$) și-au expus părerea că în procesul de acordare a asistenței farmaceutice vizitatorilor farmaciei simt necesitatea de a clarifica prescripțiile medicale cu medicul.

Referitor la existența resurselor și a materialelor informative destinate consumatorilor, care ar preveni malpraxisul, doar 30,4% ($I\hat{I}_{95} = 37,55-23,21$) din respondenți au menționat existența resurselor și materialelor respective.

Un alt aspect evaluat a fost existența procedurilor-standard clare pentru confirmarea identității și problemelor de sănătate ale pacienților înainte de eliberarea medicamentelor. Cu toate că 107 (67,7%, $I\hat{I}_{95} = 75,01-60,43$) dintre farmaciștii intervievați constată existența a astfel de proceduri, trebuie menționat faptul că actualmente, în Republica Moldova, nu există un sistem informațional automatizat, care ar permite identificarea nu doar a pacientului, dar și a problemelor de sănătate, informația despre medicamentele administrate anterior etc.

Majoritatea farmaciștilor – 144 (91,14%, $I\hat{I}_{95} = 95,57-86,71$) considera importantă și necesară instruirea profesională continuă privind aspectele juridice în prevenirea malpraxisului (tabelul 2), dar cu regret, 14 respondenți sau 8,86% ($I\hat{I}_{95} = 13,29-4,43$) consideră că o astfel de instruire nu este importantă.

Cât privește instruirea de facto a specialiștilor în domeniul aspectelor juridice și organizaționale de prevenire a malpraxisului, 56,32% ($I\hat{I}_{95} = 64,06-48,60$) din respondenți au menționat faptul că astfel de instruirii au avut loc, iar 43,67% ($I\hat{I}_{95} = 51,40-35,94$) au indicat absența lor.

Tabelul 2. Raportul instruirii farmaciștilor cu privire la prevenirea malpraxisului în timpul stagiului de muncă în farmacie

Aspecte privind instruirea	Da			Nu		
	Abs.	%	$I\hat{I}_{95}$	Abs.	%	$I\hat{I}_{95}$
Importanța instruirii în domeniul malpraxisului	144	91,14	95,57-86,71	14	8,86	13,29-4,43
Instruirea de facto cu privire la prevenirea malpraxisului în timpul stagiului de muncă în farmacie	89	56,32	64,06-48,60	69	43,67	51,40-35,94

Instruirea farmaciștilor implică educarea profesională continuă și dezvoltarea competențelor necesare pentru a evita erorile care pot afecta negativ sănătatea pacienților. În așa fel, prin aplicarea unor măsuri, farmaciștii pot reduce semnificativ riscul de malpraxis, contribuind astfel la dezvoltarea unui sistem de sănătate mai sigur și mai eficient.

CONCLUZII

1. S-au evidențiat aspectele constitutive și s-a definit noțiunea de malpraxis farmaceutic.
2. S-au evidențiat unii factori privind utilizarea medicamentelor ce generează situații de malpraxis farmaceutic în farmaciile comunitare.
3. S-au pus în evidență părerile farmaciștilor privind esența malpraxisului existent în farmaciile comunitare din Republica Moldova.

REFERINȚE

1. Wikipedia. Enciclopedia liberă. Malpraxis. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Malpraxis>
2. VICNEANSCHI, Iuliana, ADAUJI, Stela, BRUMĂREL, Mihail, SAFTA, Vladimir, ȘCHIOPU, Tatiana. Aspecte juridice și organizaționale privind malpraxisul farmaceutic. În: *Importanța consilierii pacientului în utilizarea rațională a medicamentelor*, Ed. Ediția a 12-a, 28 octombrie 2023, Chișinău. Chișinău: SRL "Foxtrot", 2023, Ediția a 12-a, pp. 52-54. ISBN 978-9975-89-295-7.
3. EȚCO, C., MECINEANU, A., ROTARU, D., BADAN, VI., MALANCIUC, Iu., PEREAN, O., GHILEȚCHI, T. Malpraxisul medical: opțiuni pentru schimbări de politici în Republica Moldova / Institutul de Sănătate și Asistență Medico-Socială. – Chișinău: Editura „Edit-Prest” SRL, 2011, p. 5.
4. EȚCO, C., MECINEANU, A. Sistemul de management al malpraxisului medical din Republica Moldova Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011, № 3, p.8-24.
5. MIDRIGAN, Vitalie-Silviu. Conceptul și particularitățile malpraxisului ca formă a eșecului profesional al lucrătorului medical. *Revista Institutului Național al Justiției*, Nr.4 (19), 2011, p. 93-96.
6. CHEPTANARI-BIRTA, Nicoleta, BRUMAREL, Mihail, SAFTA, Vladimir, SPINEI, Larisa, ADAUJI, Stela. The analysis of prescriptions and distribution of medicines in the prevention of medication errors in community pharmacies. In: *Farmacia*, 2022, nr. 4(70), pp. 760-766. ISSN 0014-8237. DOI: <https://doi.org/10.31925/farmacia.2022.4.25>

ID-UL ORCID AL AUTORILOR

Stela Adauji
<https://orcid.org/0000-0002-5027-4144>
Vladimir Safta
<https://orcid.org/0000-0001-8851-9701>
Valentina Buliga
<https://orcid.org/0000-0001-6356-3319>
Liliana Dogotari
<https://orcid.org/0000-0002-6083-7828>
Mihail Brumărel
<https://orcid.org/0000-0003-1126-9884>